

2024–2027 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ VERTINIMAS

2024 m. gegužės 22 d. Nr. VRE-2

Vilnius

NORINT UŽTIKRINTI KOKYBIŠKAS VIEŠĄSIAS PASLAUGAS IR VIEŠŲJŲ FINANSŲ TVARUMĄ BŪTINI PAPILDOMI PAJAMŲ ŠALTINIAI

Valstybės kontrolė, vykdanči fiskalinės institucijos funkcijas (toliau – VK FI), atliko Lietuvos valdžios sektoriaus finansų 2024–2027 m. vertinimą. VK FI įprastai pavasarį vertindavo valdžios sektoriaus finansų situaciją atsižvelgiant į Europos Komisijai teikiamas Lietuvos stabilumo atitinkamų metų programas ir Valstybės kontrolės įstatymą pateikti išvadą dėl šių programų. 2024 m. gegužės mėn. įsigaliojo Europos Sąjungos Stabilumo ir augimo pakto reglamentų pakeitimai. Atsižvelgdama į tai Finansų ministerija nerengė Lietuvos stabilumo 2024 m. programos. Siekiant reguliariomis analizėmis prisidėti prie fiskalinio skaidrumo didinimo, VK FI savo iniciatyva teikia vertinimą dėl valdžios sektoriaus finansų padėties 2024–2027 m. Prasidėjus 2025–2027 m. biudžeto planų rengimo ciklui, tikimasi, kad tai padės politikos formuotojams priimti labiau pagrįstus sprendimus.

Šiame vertinime pateikiamos 2024–2027 m. valdžios sektoriaus balanso ir skolos projekcijos. Įvertinta fiskalinės politikos kryptis ir 2023 m. *ex-post* fiskalinės drausmės taisyklių laikymasis. Atlikta ES ekonominės valdysenos pakeitimų apžvalga.

Pagrindinės vertinimo žinutės:

- 2023 m. valdžios sektoriaus biudžetai atitiko fiskalinės drausmės taisykles, VK FI tikisi, kad prie pilno taisyklių taikymo bus sugrįžta 2025 m.
- 2024 m. valdžios sektoriaus deficitas gali būti mažesnis, nei numatyta 2024 m. biudžeto įstatyme.
- Ekonomikai augant lėčiau, nei ji potencialiai galėtų, išlaikoma jos skatinimo kryptis 2024 m.
- Numatant papildomus pajamų šaltinius gynybai, valdžios sektoriaus deficitas ir skola 2025–2027 m. augtų lėčiau. Vis dėlto, net priėmus tokius sprendimus, bet papildomais pajamų šaltiniais neatsvėrus įprastai kasmet didinamų ilgalaikių išlaidų, 2027 m. deficitas galėtų viršyti 3 proc. BVP Maastrichto kriterijaus ribą.
- Mokesčių sistemos pakeitimai yra būtini, siekiant prisidėti prie teisingesnės, paprastesnės mokesčių sistemos ir atliepti augančius finansavimo poreikius.
- Šiais metais priimti ES fiskalinės drausmės taisyklių pakeitimai bus orientuoti į vidutinio laikotarpio planavimą.

VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ APŽVALGOS SANTRAUKA

2023 m. valdžios sektoriaus biudžetai atitiko fiskalinės drausmės taisyklės, VK FI tikisi, kad prie pilno taisyklių taikymo bus sugrįžta 2025 m. Išskirtinių aplinkybių laikotarpiu perteklinio valdžios sektoriaus (VS) ir VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės nėra taikomos. VSDF ir PSDF biudžetai atitiko jų biudžetams keliamus fiskalinės drausmės reikalavimus. Savivaldybių biudžetų atitikties fiskalinės drausmės taisyklėms vertinimas bus pateikiamas 2024 m. birželio mėn. Nuo 2024 m. nebetaikant bendrosios Stabilumo ir augimo pakto išlygos Europos Sąjungoje ir VK FI neturint duomenų, kad išlieka pagrindas tolesniam išskirtinių aplinkybių taikymui, institucija tikisi, kad nuo 2025 m. Lietuvoje šios aplinkybės nebegalios. Tokiu atveju, nuo 2025 m. būtų taikomos visos nacionalinės fiskalinės drausmės taisyklės.

2024 m. valdžios sektoriaus deficitas gali būti mažesnis, nei numatyta 2024 m. biudžeto įstatyme. VK FI vertinimu, 2024 m. deficitas gali siekti apie 2 proc. BVP. Tokį rezultatą lemia kovo mėn. atnaujintos makroekonominės raidos projekcijos ir 2023 m. mažesnis deficitas nei planuota 2024 m. biudžeto įstatyme. VK FI projektuojamas 2024 m. pajamų iš pelno ir pridėtinės vertės mokesčių surinkimas yra artimas numatytam biudžeto įstatyme. Atsižvelgiant į pajamų jautrumo analizės rezultatus, tikėtina, kad 2024 m. pajamų surinkimas iš gyventojų pajamų mokesčio bus didesnis, tačiau neapibrėžtumas išlieka.

Ekonomikai augant lėčiau, nei ji potencialiai galėtų, išlaikoma jos skatinimo kryptis 2024 m. VK FI vertinimu, fiskalinis impulsas 2024 m. išlieka skatinantis. Ekonomikai esant žemiau savo potencialaus lygio, jos skatinimas yra galimas. Svarbu tai, kad skatinimas remtųsi ir investicinėmis išlaidomis. 2016–2023 m. valdžios sektoriaus investicijos, finansuojamos nacionaliniais ištekliais, sudarė didesnę dalį nuo BVP, nei finansuojamos ES paramos srautais. Išlaikomas nacionaliniais ištekliais finansuojamų investicijų lygis atitinka Europos Komisijos rekomendacijas.

Numatant papildomus pajamų šaltinius gynybai, valdžios sektoriaus deficitas ir skola 2025–2027 m. augtų lėčiau. Vis dėlto, net priėmus tokius sprendimus, bet papildomais pajamų šaltiniais neatsvėrus įprastai kasmet didinamų ilgalaikių išlaidų, 2027 m. deficitas galėtų viršyti 3 proc. BVP Maastrichto kriterijaus ribą. VK FI parengė du 2025–2027 m. scenarijus: su papildomais pajamų šaltiniais gynybai ir be jų. Abu šie scenarijai įtraukia didesnes išlaidas gynybai iki 3 proc. BVP ir kasmet priimamus sprendimus, kurie didina ilgalaikes valdžios sektoriaus išlaidas (viešojo sektoriaus atlyginimų, neapmokestinamojo pajamų dydžio didinimas ir pan.). VK FI vertinimu, net jei būtų priimti sprendimai dėl papildomų pajamų šaltinių gynybos finansavimui, valdžios sektoriaus deficitas augtų ir 2027 m. viršytų 3 proc. BVP Maastrichto kriterijaus ribą, o skola siektų 44,1 proc. BVP. Jei nuo 2025 m. gynybai būtų skirta 3 proc. BVP, bet sprendimai dėl papildomų pajamų šaltinių nebūtų priimti, skola augtų dar labiau ir siektų 45,5 proc. BVP. Tokį rezultatą lemia tai, kad VK FI projektuojamos išlaidos kitoms reikmėms nei gynybai, tikėtina, gali augti sparčiau nei auga valdžios sektoriaus pajamos.

Lėtėjant infliacijai ir refinansuojant VS skolą brangesnėmis vertybinių popierių emisijomis, palanki realiosios palūkanų normos įtaka VS skolai mažės. Vis brangesnis valdžios sektoriaus skolos finansavimas reiškia, kad ateityje reikės skirti daugiau išteklių skolos aptarnavimui, kai juos būtų galima panaudoti kitoms svarbioms viešosioms sritims. Norint užtikrinti pakankamą viešojo sektoriaus veiklos finansavimą, būtinos papildomos pajamos. Viena iš sričių, kur jaučiamas nepakankamas finansavimas, yra sveikatos apsauga. Lietuvos valdžios sektoriaus pajamų santykiui su BVP išliekant vienam mažiausių Europos Sąjungoje,

sveikatos apsaugos finansavimas lyginant su ES yra žemas, o namų ūkių „iš savo kišenės“ (*angl. out of pocket*) finansuojama dalis du kartus didesnė nei ES vidurkis.

Mokesčių sistemos pakeitimai yra būtini, siekiant prisidėti prie teisingesnės, paprastesnės mokesčių sistemos ir atliepti augančius finansavimo poreikius. Tarptautinės organizacijos yra pateikusias rekomendacijas dėl Lietuvos mokesčių sistemos tobulinimo. Šiuo metu Lietuvoje neužtikrinamas horizontalus teisingumas, nes panašaus dydžio pajamas gaunantys asmenys sumoka skirtingo dydžio mokesčius priklausomai nuo gautų pajamų rūšies ar vykdomos veiklos formos. Neužtikrinamas ir vertikalus teisingumas, nes, pasiekus tam tikrą aukštų pajamų lygį ir jam toliau didėjant, vidutinė GPM našta mažėja. Taip yra todėl, nes aukštų pajamų gavėjų pajamų struktūroje vyrauja individualios veiklos ir kapitalo pajamos, kurios apmokestinamos mažesniu tarifu. Jos taip pat rekomenduoja plėsti aplinkosauginius, turto mokesčius, koreguoti mokesčių sistemą: peržiūrėjus lengvatas, dalies jų atsisakyti. Sistemos teisingumo ir efektyvumo didinimas yra svarbus tikslas, tačiau reikalingi ambicingesni pokyčiai, kurie padidintų valdžios sektoriaus pajamų ir BVP santykį.

Šiais metais priimti ES fiskalinės drausmės taisyklių pakeitimai bus orientuoti į vidutinio laikotarpio planavimą. Nuo 2024 m. šalys, vietoj Stabilumo ir konvergencijos programų bei nacionalinių reformų programų, pradės rengti 4–7 metų trukmės fiskalinius–struktūrinius planus. Šiuose dokumentuose turės būti pateikiami šalių fiskaliniai planai, paaiškinama, kaip valstybė narė užtikrins, kad būtų įgyvendintos reformos ir investicijos, atliepiančios šalies narės ir ES prioritetus. Tai postūmis vidutinio laikotarpio planavimo link.

FISKALINIŲ DRAUSMĖS TAISYKLIŲ LAIKYMOŠI 2023 M. VERTINIMAS

Fiskalinės drausmės taisyklių taikymas nuo 2020 m. laikinai susiaurintas. Išskirtinės aplinkybės Lietuvoje pirmą kartą paskelbtos 2020 m. kovo mėn., prasidėjus COVID-19 pandemijai. 2022 m. sumažėjus pandemijos įtakai, viešiesiems finansams išskirtinių aplinkybių pagrindu tapo susiklosčiusi geopolitinė situacija. Nuo 2024 m. bendroji Stabilumo ir augimo pakto išlyga ES nebegalioja, tačiau, keičiantis ekonominės valdysenos sistemai, prie senų taisyklių taikymo negrįžta. Vis dėlto, Europos Komisija (EK) informavo, kad šalims, kurios peržengs 3 proc. BVP deficito ribą, taikys perviršinio deficito procedūrą¹. Nuo 2024 m. pradėdant vėl taikyti fiskalinės drausmės taisykles Europos Sąjungoje ir VK FI neturint duomenų, kad Lietuvoje išlieka pagrindas tolesniam išskirtinių aplinkybių taikymui, institucija tikisi, kad nuo 2025 m. Lietuvoje šios aplinkybės nebegalios. Tokiu atveju, nuo 2025 m. būtų taikomos visos nacionalinės fiskalinės drausmės taisyklės.

Atsižvelgiant į susiaurintą fiskalinės drausmės taisyklių taikymą, 2023 m. valdžios sektoriaus biudžetai atitiko Konstituciniame įstatyme keliamus reikalavimus (1 lentelė)².

Išskirtinių aplinkybių laikotarpiu perteklinio VS ir VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės nėra taikomos. Vis dėlto, net jei taisyklės būtų taikomos, jos nebūtų pažeistos. Perteklinio valdžios sektoriaus taisyklės būtų laikomasi, nes įvertintas VS struktūrinis balansas teigiamas, o išlaidų augimo ribojimo taisyklė nebūtų taikoma dėl neigiamo produkcijos atotrūkio nuo potencialo. VK FI įvertintas struktūrinis VSDF biudžeto balansas 2023 m. siekė 1,3 proc. BVP. Kadangi struktūrinis balansas buvo teigiamas, VSDF biudžetas atitiko Konstitucinio įstatymo 4 str. 3 d. keliamus reikalavimus. Įvertintas struktūrinis PSDF biudžeto balansas 2023 m. siekė 0,3 proc. BVP. Šio fondo biudžetas atitiko KĮ 4 str. 2 d. reikalavimus, nes, sprendžiant pagal struktūrinio balanso rodiklį, jis buvo perteklinis. Savivaldybių biudžetų atitikties fiskalinės drausmės taisyklėms vertinimas bus pateiktas 2024 m. birželio mėnesį.

1 lentelė. Fiskalinės drausmės taisyklių laikymasis 2023 metais

Fiskalinės drausmės taisyklės	Išvada
Perteklinio VS taisyklė	netaikoma
VS išlaidų augimo ribojimo taisyklė	netaikoma
VS priskiriamų biudžetų taisyklės, iš jų:	
Valstybinio socialinio draudimo fondo	✓
Privalomojo sveikatos draudimo fondo	✓
Vietos valdžios subsektoriaus	Vertinimas bus pateiktas 2024 m. birželio mėn.

✓ – taisyklės laikomasi, ✗ – taisyklės nesilaikoma

Šaltinis – Valstybės kontrolė, vykdanči fiskalinės institucijos funkcijas

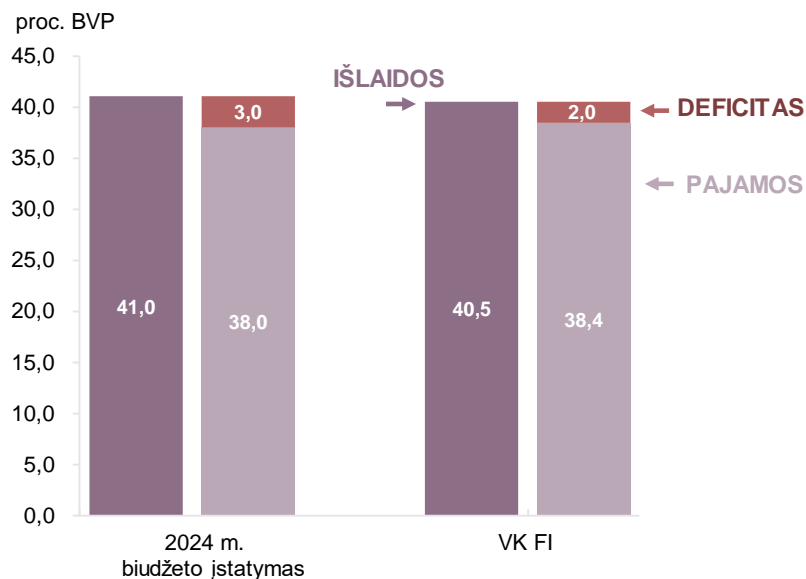
¹ Prieiga per internetą: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/fiscal-policy-guidance_en.

² Detalų taisyklių laikymosi vertinimą galima rasti interneto svetainėje kartu su šia išvada pateiktoje MS Excel darbaknygėje. Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/BiudzetoStebesena>.

2024 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ PROJEKCIJOS

VK FI nuomone, 2024 m. deficitą gali būti mažesnis, nei numatyta 2024 m. biudžeto įstatyme ir siekti 2 proc. BVP (1 pav.). Labiausiai prie to prisideda 2023 m. didesnės valdžios sektoriaus pajamos ir mažesnės išlaidos nei numatyta įstatyme ir 2024 m. kovo mėn. atnaujintos makroekonominės raidos projekcijos³. Atsižvelgiant į pajamų jautrumo analizės rezultatus, peržiūrėtos makroekonominės raidos poveikis valstybės pajamoms gali būti teigiamas, tačiau neapibrėžtumas išlieka.

1 pav. VK FI projektuoja, kad valdžios sektoriaus deficitą 2024 m. bus mažesnis nei 2024 m. biudžeto įstatyme

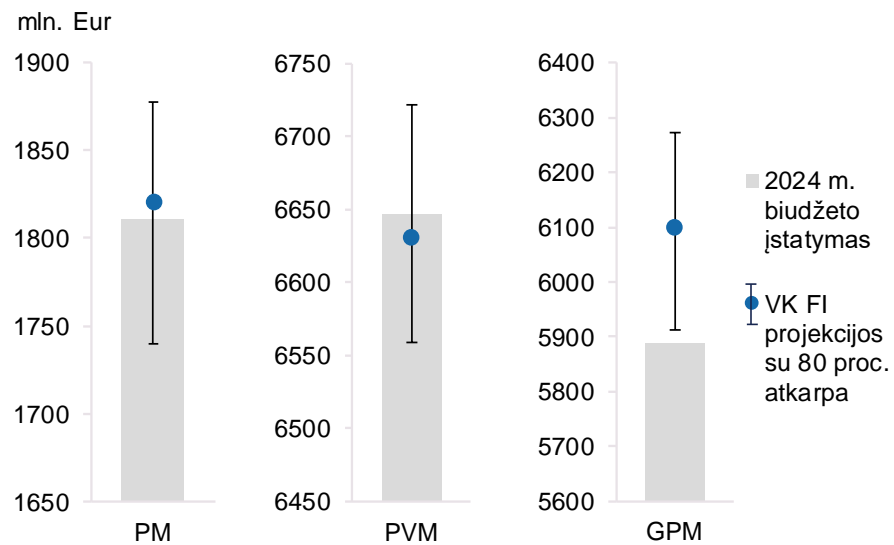

Šaltinis – 2024 m. biudžeto įstatymas, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Įvertinus esantį neapibrėžtumą, VK FI projektuojamas 2024 m. pajamų iš pelno ir pridėtinės vertės mokesčių surinkimas yra artimas numatytam biudžeto įstatyme. Tikėtina, kad 2024 m. pajamų surinkimas iš gyventojų pajamų mokesčio bus didesnis. Tiek Lietuvos, tiek tarptautinės institucijos projektuoja 2024 m. sparčiai lėtėjančią infliaciją ir nuosaikų šalies ekonomikos augimą. Siekdamą įvertinti, kaip makroekonominis neapibrėžtumas veikia pajamų iš pagrindinių mokesčių surinkimą, VK FI atliko biudžeto pajamų prognozių jautrumo analizę. 2024 m. kovo mėn. ekonominės raidos scenarijaus (ERS) makroekonominių rodiklių tvirtinimo atkarpų pagrindu buvo apskaičiuoti pajamų iš pelno mokesčio (PM), PVM ir GPM surinkimo intervalai (2 pav. pažymėti vertikaliomis linijomis). Jie parodo atkarpą, į kurią atitinkamo mokesčio surinkimas gali patekti su 80 proc. tikimybe. Kuo šie intervalai platesni, tuo didesnis neapibrėžtumas. Atkreipiamas dėmesys, kad sudaryti intervalai remiasi istorinėmis paklaidomis, todėl jie nebūtinai gali visiškai parodyti ateities neapibrėžtumą.

³ VK FI 2024-03-27 paskelbė išvadą dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo, kuriuo ir rėmėsi sudarydama savo fiskalines projekcijas. Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/24225/ishvada-del-ekonomines-raidos-scenarijaus-tvirtinimo>.

2 pav. Įvertinus esantį neapibrėžtumą, 2024 m. pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio, tikėtina, bus surinkta daugiau, nei planuota biudžeto įstatyme

Mėlyni taškai žymi VK FI projektuojamas 2024 m. pajamas iš PM, PVM ir GPM. Šalia šių taškų yra įvertintos vertikalios atkarpos: yra 80 proc. tikimybė, kad faktinis atitinkamo mokesčio surinkimas gali patekti į šį intervalą. Šių intervalų apatinės ribos žymi pasiskirstymo 10 procentilį, o viršutinės – 90 procentilį. Kuo šios ribos toliau viena nuo kitos, tuo didesnis neapibrėžtumą. Šios atkarpos sudarytos 2024 m. kovo mėn. ERS pagrindinių makroekonominių rodiklių tvirtinimo atkarpų pagrindu. Pilki stulpeliai žymi 2024 m. biudžeto įstatyme numatytą pajamų planą.

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, 2024 m. biudžeto įstatymas, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

VK FI projektuoja, kad pajamų iš pelno mokesčio gali būti surinkta kiek daugiau, nei numatyta 2024 m. biudžeto įstatyme, o iš PVM – mažiau. Vis dėlto, įvertinus esantį makroekonominį neapibrėžtumą, VK FI šių pajamų prognozės panašios į numatytas biudžeto įstatyme. Pažymėtina, kad yra tiek teigiamų, tiek neigiamų rizikų pajamų surinkimui. GPM atveju, šiemet pajamų iš šio mokesčio, tikėtina, bus surinkta daugiau nei planuota 2024 m. biudžeto įstatyme. Įstatyme pateiktas pajamų lygis remiasi 2023 m. rugsėjo mėn. ERS. Scenarijuje numatyta, kad darbo užmokesčio fondas, kuris naudojamas sudarant GPM pajamų projekcijas, 2024 m. padidės 6,8 proc. 2024 m. kovo mėn. ERS darbo užmokesčio fondo augimo projekcijos šiems metams buvo peržiūrėtos aukštyne iki 9,1 proc. VK FI projektuoja, kad 2024 m. pajamų iš PM, PVM ir GPM gali būti surinkta apie 200 mln. Eur daugiau nei numatyta biudžeto įstatyme.

2023 m. visų valdžios sektoriaus subsektorių biudžetų rezultatai buvo geresni nei planuota, todėl valdžios sektoriaus deficitas sudarė 0,8 proc. BVP, vietoj prognozuoto 1,9 proc. BVP⁴. Socialinės apsaugos fondų subsektoriaus perviršis (1,4 proc. BVP) buvo 0,4 proc. BVP didesnis nei numatyta 2024 m. biudžeto projekte. Labiausiai tai lėmė didesnės pajamos iš socialinių įmokų dėl sparčiau nei prognozuota augusio užimtųjų skaičiaus ir darbo užmokesčio. Geresnė situacija darbo rinkoje lėmė ir didesnes negu planuota pajamas iš gyventojų pajamų mokesčio. Jos prisidėjo prie vietos valdžios subsektoriaus perviršio (0,2 proc. BVP), nors pagal fiskalinės drausmės taisykles taikomas savivaldybėms, atsižvelgiant į neigiamą produkcijos atotrūkį nuo potencialo, jos galėjo formuoti ir biudžeto deficitus. Centrinės valdžios subsektoriaus deficitas buvo mažesnis nei planuota dėl didesnių mokesčių pajamų ir mažesnių einamųjų išlaidų.

⁴ 2023 m. biudžeto įstatyme patvirtintas 4,9 proc. BVP deficitas, o 2024 m. biudžeto projekte įvertis peržiūrėtas iki 1,9 proc. BVP.

PROJEKTUOJAMAS VALDŽIOS SEKTORIAUS BALANSAS 2025–2027 M.

Rengdama fiskalinių rodiklių prognozes VK FI parengė du 2025–2027 m. scenarijus: su papildomais pajamų šaltiniais gynybos finansavimo didinimui iki 3 proc. BVP ir be jų (2 lentelė).

Abu šie scenarijai įtraukia didesnes išlaidas gynybai iki 3 proc. BVP ir kasmet priimamus sprendimus, kurie didina ilgalaikes valdžios sektoriaus išlaidas. Ilgalaikio pobūdžio išlaidos per 2018–2023 m. laikotarpį vidutiniškai sudarė 1,3 proc. BVP. 2025–2027 m. dar nėra priimta tokių sprendimų, kaip neapmokestinamojo pajamų dydžio (NPD), socialinių išmokų ar viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimų didinimas, todėl VK FI remiasi prielaida, kad tokie sprendimai dėl didinimo bus priimti. Į projekcijas įtrauktos ir kitos prielaidos, pavyzdžiui, dėl papildomo pensijų indeksavimo. Projektuojant PSDF, VSDF ir savivaldybių biudžetų rodiklius, buvo taikoma prielaida, kad jie sudaryti laikantis fiskalinės drausmės taisyklių.

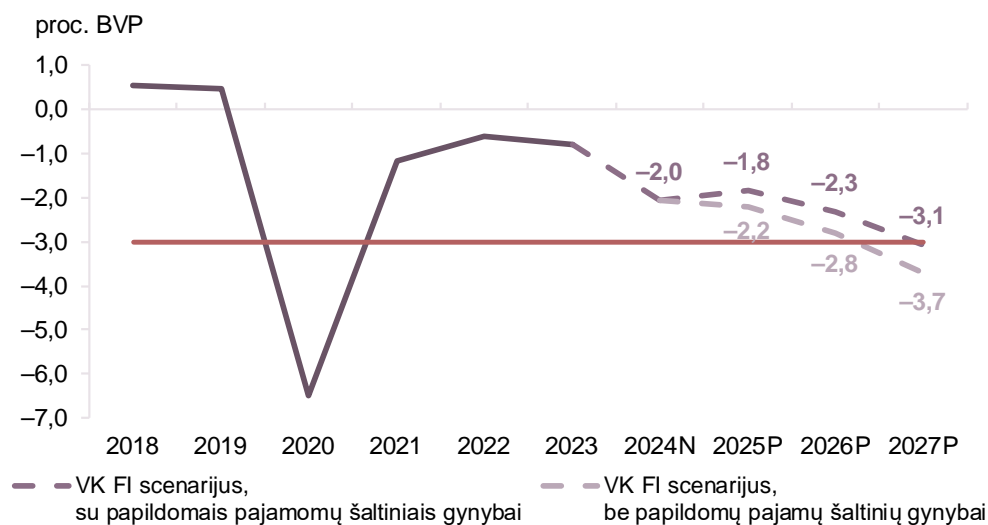
2 lentelė. VK FI 2025–2027 m. scenarijai

Pagrindinis scenarijus, su papildomais pajamų šaltiniais gynybai	Alternatyvus scenarijus, be papildomų pajamų šaltinių gynybai
Įtrauktos papildomų šaltinių pajamos, skirtos gynybai finansuoti ⁵ . Nesant priimtų sprendimų, paprastumo dėlei jos įtrauktos prie kitų pajamų, kurios VK FI projekcijose patenka į mokesčių pajamų iš netiesioginių mokesčių kategoriją.	Pajamos iš papildomų šaltinių gynybai nenumatytos.
Įtrauktos kitos prielaidos: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Išlaidos gynybai nuo 2025 m. siekia 3 proc. BVP. ➤ Papildomas individualiosios socialinio draudimo pensijos dalies indeksavimo koeficientas 1,02 (2 proc.). ➤ Vietos ir socialinės apsaugos fondo subsektorių biudžetai sudaryti laikantis fiskalinės drausmės taisyklių. 	
Įtraukti diskreciniai sprendimai (vidutiniškai 320 mln. Eur kasmet), kurie įprastai kasmet mažina valdžios sektoriaus pajamas ir didina ilgalaikes VS išlaidas: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Neapmokestinamojo pajamų dydžio priartinimas prie minimaliosios mėnesinės algos. ➤ Socialinės paramos išmokų ir kitų bazinių dydžių didinimas. ➤ Darbo užmokesčio viešojo sektoriaus darbuotojams didinimas. 	
Išlaidų ir pajamų prognozavimas remiasi 2024 m. kovo mėn. ekonominės raidos scenarijaus rodikliais.	
Šaltinis – Valstybės kontrolė, vykdanči fiskalinės institucijos funkcijas	

Valdžios sektoriaus deficitas 2025–2027 m. augtų net ir priėmus sprendimus dėl papildomų pajamų gynybai. VK FI vertinimu, tokiu atveju valdžios sektoriaus deficitas 2027 m. viršytų 3 proc. BVP Maastrichto kriterijaus ribą (3 pav.). Tokį rezultatą lemia tai, kad VK FI projektuojamos išlaidos kitoms reikmėms nei gynybai, tikėtina, gali augti sparčiau, nei augs valdžios sektoriaus pajamos. Siekiant mažesnio valdžios sektoriaus deficito reiktų papildomų pajamų šaltinių.

⁵ Remiantis LRS 2024-03-21 nutarimu Nr. XIV-2505 „Dėl Krašto apsaugos sistemos stiprinimo ir plėtros programos patvirtinimo“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e3acb430e78f11ee9fde9fc979ae62a9>.

3 pav. Net jei gynyba būtų finansuojama papildomomis pajamomis, dėl įprastai kasmet didinamų ilgalaikių išlaidų valdžios sektoriaus deficitas augtų 2025–2027 m.

N – numatomas, P – prognozė

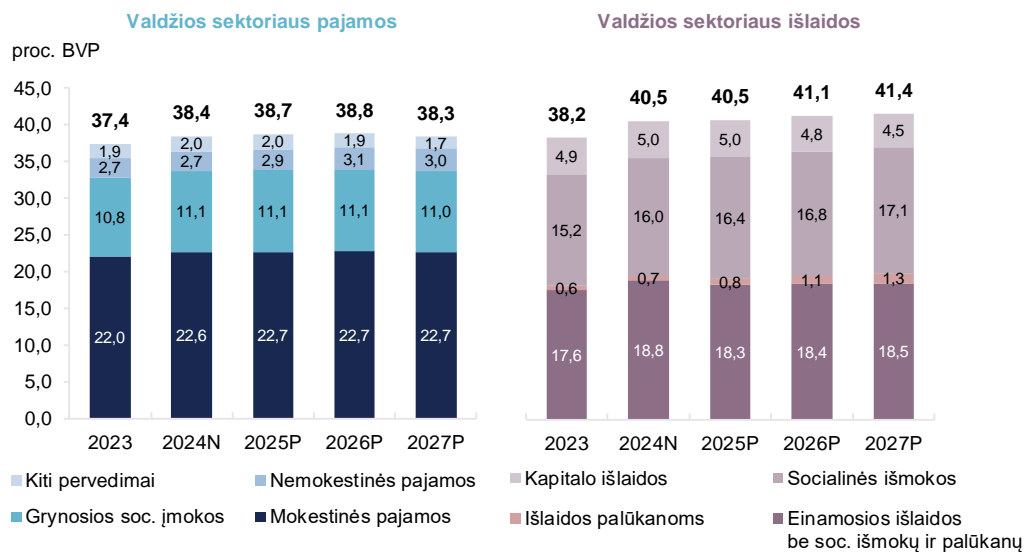
Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

VK FI projektuojamas 2025–2027 m. valdžios sektoriaus pajamų lygis išliks žemesnis nei ES šalių vidurkis ir sieks apie 38,6 proc. BVP. VK FI darant prielaidą, kad bus priimti sprendimai dėl papildomų mokesčių pajamų šaltinių gynybai finansuoti, pajamų lygis išlieka stabilus (4 pav.). Mokestines pajamas sudaro tiesioginiai (GPM, PM) ir netiesioginiai mokesčiai (PVM, akcizai). Dėl NPD didinimo prielaidos projektuojamas mažėjantis tiesioginių mokesčių lygis. Pajamų lygio iš netiesioginių mokesčių didėjimas labiausiai susijęs su įtraukta prielaida dėl papildomų pajamų šaltinių gynybai⁶. Pajamos iš socialinių įmokų išlieka stabilaus lygio (1 priedo 1 lentelė). VK FI projektuojamas valdžios sektoriaus išlaidų lygis taip pat išliks žemesnis nei ES-27 šalių vidurkis⁷ ir sieks apie 41 proc. BVP. Valdžios sektoriaus išlaidos labiausiai augs dėl socialinių išmokų. Einamosios išlaidos, neįtraukiant palūkanų ir socialinėms išmokoms skiriamų išlaidų, išliks stabilios. Kapitalo išlaidos augs dėl išlaidų gynybai. Bendrą išlaidų ir pajamų lygį didina ES parama, tačiau laikantis neutralumo principo, ji biudžeto deficito rodiklio neveikia. VK FI vertinimu, didžiausias ES paramos lygis gali būti 2025 m. ir siekti apie 2 proc. BVP. Reikėtų atkreipti dėmesį į išlaidas palūkanoms. Prognozuojama, kad 2027 m. jos bus daugiau nei dvigubai didesnės nei 2023 m.

⁶ Remiantis LRV nutarimu „Dėl Krašto apsaugos sistemos stiprinimo ir plėtros programos patvirtinimo“ į pajamų projekciją 2025–2027 m. atitinkamai įtraukta 0,3, 0,4, 0,5 proc. BVP.

⁷ 2023 m. ES šalių valdžios sektoriaus išlaidų vidurkis siekė 49,4 proc. BVP.

4 pav. Projektuojama, kad valdžios sektoriaus pajamos augs nepakankamai, kad padengtų augančias išlaidas

Pagal VK FI scenarijų, su papildomomis pajamomis gynybai.

N – numatomas, P – prognozė

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Augant socialinių ir sveikatos paslaugų poreikiui, socialinės apsaugos fondų subsektoriaus perteklių netolimoje ateityje gali pakeisti deficitas. VK FI prognozuoja, kad socialinės apsaugos fondų subsektoriaus perteklius 2027 m. sumažės iki 0,5 proc. BVP. 2023 m. jis siekė 1,4 proc. BVP (1 priedo 2 lentelė). VK FI prognozuoja, kad VSDF perteklius 2027 m. bus daugiau nei dvigubai mažesnis nei 2023 m. Tai lemia demografinės projekcijos, pagal kurias darbingo amžiaus asmenų skaičius vis mažės, o pensinio – augs⁸. Taip pat įtraukta prielaida, kad bus papildomai indeksuojama individuali socialinio draudimo pensijos dalis, siekiant didinti pensijų pakeitimo normą. VK FI projektuoja, kad 2025–2027 m. PSDF biudžeto deficitas bus ciklinės komponentės dydžio⁹, atsižvelgiant į neigiamą produkcijos atotrūkį nuo potencialo. Svarbu paminėti, kad atsižvelgiant į vidutinį sveikatos priežiūros išlaidų augimą pastaruosius 5 metus ir jei PSDF biudžeto deficito neribotų fiskalinės drausmės taisyklės, jo deficitas 2027 m. galėtų siekti iki 1 proc. BVP. Toks išlaidų augimas, tikėtina, padengtų tik dalį poreikių.

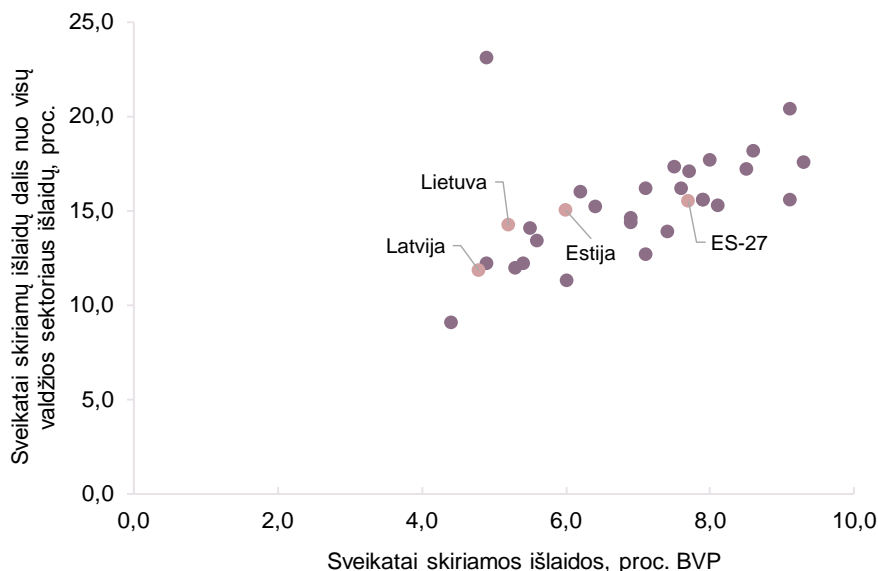
Sveikatos apsaugos finansavimas yra žemas, o namų ūkių pačių sumokama dalis du kartus didesnė, nei ES vidurkis. Lietuva sveikatos apsaugai skiria 2,5 proc. p. BVP mažiau išlaidų nei ES vidurkis (5 pav.). Dalį šio skirtumo kompensuoja namų ūkiai, mokėdami už sveikatos apsaugą „iš savo kišenės“ – jų išlaidos 2021 m. siekė 30,2 proc. visų sveikatos apsaugai skiriamų išlaidų ir buvo daugiau nei dvigubai didesnės nei vidutiniškai ES (14,5 proc.). Europos Komisija yra atkreipusi dėmesį, kad dauguma Lietuvos sveikatos apsaugos sistemos iššūkių kyla dėl struktūriškai nepakankamo sveikatos apsaugos sektoriaus finansavimo ir nepakankamų išteklių pirminės sveikatos priežiūros lygmenyje. Remiantis PSDF skaičiavimais, kurie būna teikiami su atitinkamų metų biudžeto projektu, VK FI yra pastebėjusi, kad nurodomas išlaidų poreikis yra dažnai didesnis. Pavyzdžiui,

⁸ VK FI jau yra minėjusi, kad atnaujintose EUROPOP2023 projekcijose, palyginus su EUROPOP2019 projekcijų baziniu scenarijumi, numatomas lėtesnis darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimas, tačiau vyresnių nei 65 m. asmenų skaičiaus augimas numatomas spartesnis.

⁹ Savivaldybių, SODROS, PSDF biudžetų ciklinių komponentių dydžiai. Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2024/4/OPuaeTviD18.pdf>.

2024 m. PSDF biudžeto projekte¹⁰ nurodyta, kad išlaidų poreikis siekia 3,9 mlrd. Eur, o patvirtintos išlaidos 3,5 mlrd. Eur. Išlaidos ateityje, tikėtina, didės, atsižvelgiant į prisiimtus įsipareigojimus didinti darbo užmokestį asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojams, į visuomenės senėjimą ir su tuo susijusių paslaugų plėtrą.

5 pav. Lietuva skiria mažesnes išlaidas sveikatai nei ES vidurkis, nors šių išlaidų dalis nuo visų valdžios sektoriaus išlaidų Lietuvoje panaši kaip ES

2022 m. valdžios sektoriaus išlaidų duomenys pagal funkcijas (COFOG).

Šaltinis – Eurostatas

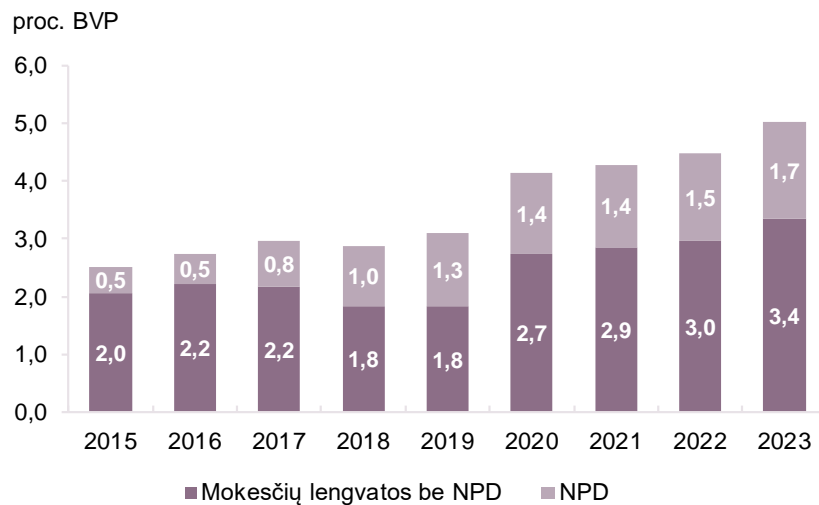
Mokesčių sistemos pakeitimai yra būtini, siekiant prisidėti prie teisingesnės, paprastesnės mokesčių sistemos ir atliepti augančius finansavimo poreikius. Tarptautinės organizacijos yra pateikusios rekomendacijas dėl Lietuvos mokesčių sistemos tobulinimo, siekiant jos didesnio teisingumo, aiškumo, neutralumo. Šiuo metu Lietuvoje neužtikrinamas horizontalus teisingumas, nes panašaus dydžio pajamas gaunantys asmenys sumoka skirtingo dydžio mokesčius. Pastebėta, kad neužtikrinamas ir vertikalus teisingumas, nes, pasiekus tam tikrą aukštų pajamų lygį ir jam toliau didėjant, vidutinė GPM našta mažėja. Taip yra todėl, nes aukštų pajamų gavėjų pajamų struktūroje vyrauja individualios veiklos ir kapitalo pajamos, kurios apmokestinamos mažesniu tarifu. Taip pat mokesčių sistema yra labai fragmentuota. Pasaulio banko skaičiavimais, Lietuvoje egzistuoja net 72 apmokestinamų pajamų rūšių kodai. Atsižvelgiant į Pasaulio banko analizę¹¹, siūloma pajamas apmokestinanti bendrai, o ne pagal veiklos formą ar pajamų rūšį.

Tarptautinės organizacijos taip pat rekomenduoja plėsti aplinkosauginius, turto mokesčius, koreguoti mokesčių sistemą: peržiūrėti lengvatas ir dalies jų atsisakyti. Pavyzdžiui, Pasaulio banko analizė atskleidė, kad Lietuvoje galiojančios pelno mokesčio lengvatos smulkioms įmonėms stabdo įmonių plėtrą ties 300 tūkst. Eur riba, nes, pasiekus ją, nustoja galioti lengvata, todėl tokia lengvata ir kenksminga. Jei būtų netaikomos lengvatos GPM, PM, PVM ir akcizams (neįtraukus NPD) 2015 m. valstybės biudžeto pajamos galėjo būti apie 2,0 proc. BVP didesnės, o 2023 m. – 3,4 proc. BVP (6 pav.).

¹⁰ 2024 m. Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymo projekto 5 priedas „Detali išlaidų lentelė“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/a491dd40638f11eea182def3ac5c11d6>.

¹¹ Pasaulio bankas. Mokesčių optimizavimo ir įmonių „sangrūdų“ masto ir poveikio mikrosimuliacinė analizė. Ataskaita ir rekomendacijos. 2022 m. gruodžio mėn.

6 pav. Dėl galiojančių 4 pagrindinių mokesčių lengvatų kasmet valstybės biudžetas netenka reikšmingos pajamų dalies

Šaltinis – 2015–2022 m. Biudžeto pajamų apžvalgos, 2023 m. valstybės biudžeto vykdymo ataskaitų aiškinamasis raštas, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Siekiant užtikrinti pakankamą ir stabilų finansavimą svarbioms visuomenės sritims reikalingi ambicingi mokesčių sistemos pakeitimai. 2023 m. Vyriausybė pasiūlė mokestinius pakeitimus. Dalis jų rėmėsi tarptautinių organizacijų rekomendacijomis¹², tačiau nepakankamai atliepė didesnio persikirstymo poreikį. Sistemos teisingumo ir efektyvumo didinimas yra svarbus tikslas, tačiau reikalingi ambicingesni pokyčiai, kurie padidintų valdžios sektoriaus pajamų ir BVP santykį. Tai reikalinga siekiant spręsti svarbius visuomenei uždavinius.

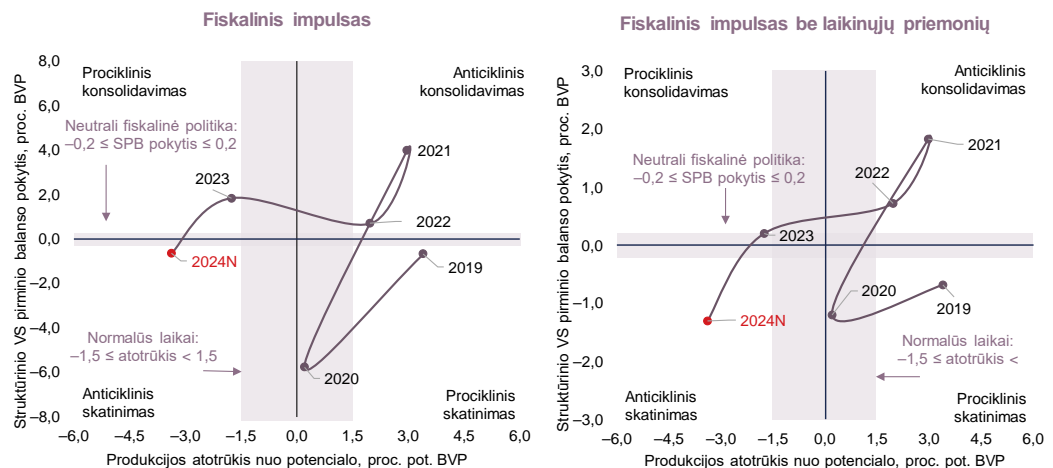
FISKALINĖS POLITIKOS KRYPTIS 2024 M.

Ekonomikai esant žemiau savo potencialaus lygio, numatomas jos skatinimas 2024 m. VK FI numatant neigiamą produkcijos atotrūkį 2024 m. projektuojamas –0,7 proc. BVP struktūrinio VS pirminio balanso metinis pokytis (2 priedas). Tai rodo, kad fiskalinė politika yra anticiklinio skatinimo srityje. Prie vienkartinį veiksmų priskiriant laikinąsias priemones (t. y. paramos Ukrainai, energijos kainų augimo poveikio sušvelninimo ir kitas¹³) ir taip pašalinus jas vertinant struktūrinį balansą, fiskalinis impulsas 2024 m. išlieka skatinantis (7 pav.). Ekonomikai esant žemiau savo potencialaus lygio, jos skatinimas yra galimas. Svarbu tai, kad skatinimas remtųsi ir investicinėmis išlaidomis.

¹² Lietuvos stabilumo 2023 m. programos vertinimas, 2023-05-08. Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/24160/lietuvas-stabilumo-2023-m-programos-vertinimas>.

¹³ Su COVID-19 susijusios priemonės, fizinio barjero ir saugos sistemų įrengimas Lietuvos–Baltarusijos pasienyje, Lietuvos geležinkelių infrastruktūros palaikymas.

7 pav. Fiskalinis impulsas 2024 m. yra skatinantis ekonomiką tiek įtraukus, tiek neįtraukus laikinuosius veiksnius

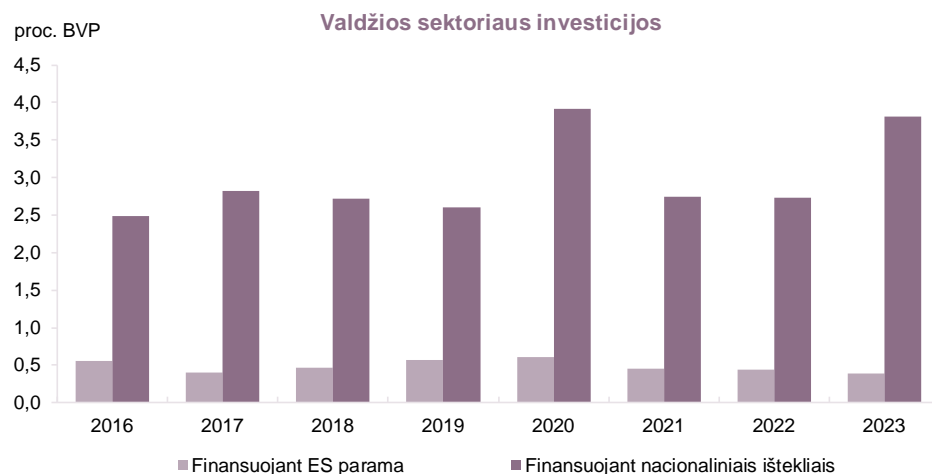

N – numatomas

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, Finansų ministerija, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalines institucijas funkcijas, skaičiavimai

Lietuvai svarbu ne tik išlaikyti, bet ir toliau skatinti nacionaliniu lygmeniu finansuojamas viešąsias investicijas. 2016–2023 m. valdžios sektoriaus bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo (investicijų) dinamika pagal finansavimo šaltinį rodo, kad investicijos, finansuojamos nacionaliniais ištekliais, sudarė didesnę dalį nuo BVP, nei finansuojamos ES paramos srtais. Įprastai nacionalinių investicijų lygis buvo išlaikomas stabilus, siekiantis apie 3 proc. BVP vidutiniškai kasmet (8 pav.). Nacionalinių investicijų vaidmuo ypač išryškėjo ekonominių sunkumų laikotarpiais (2020 ir 2023 m.), kai reikėjo amortizuoti neigiamus verslo ciklo padarinius ir skatinti ekonominį aktyvumą. Europos Komisijos paskelbtame komunikate dėl fiskalinės politikos gairių 2024 m.¹⁴ pažymima, kad visos valstybės narės turėtų ateityje išsaugoti nacionaliniais ištekliais finansuojamas investicijas. Taip pat reikalinga užtikrinti veiksmingą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų panaudojimą, ypač atsižvelgiant į žaliosios bei skaitmeninės pertvarkos ir atsparumo didinimo tikslus.

8 pav. 2016–2023 m. valdžios sektoriaus investicijos, finansuojamos nacionaliniais ištekliais, sudarė didesnę dalį nuo BVP, nei finansuojamos ES paramos srtais ir įprastai buvo išlaikomos stabilaus lygio

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, Valstybės biudžeto apskaitos ir mokėjimų sistema, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalines institucijas funkcijas, skaičiavimai

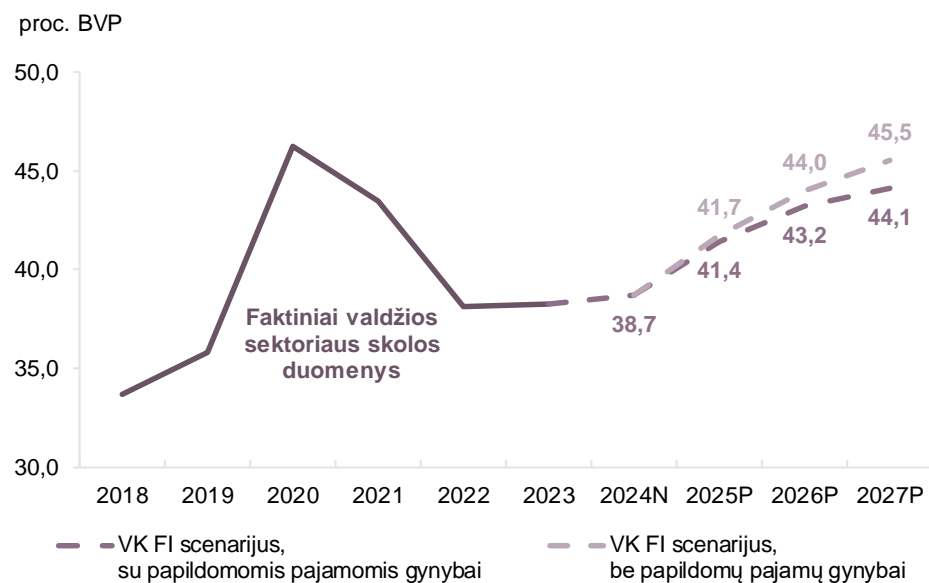
¹⁴ Europos Komisijos 2023-03-08 komunikatas tarybai dėl fiskalinės politikos gairių 2024 m. Prieiga per internetą: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/fiscal-policy-guidance_en.

Remiantis Tarptautiniu valiutos fondu (TVF)¹⁵, išlaidų poreikis spręsti struktūrinius iššūkius, įskaitant demografijos ir klimato kaitos sukeltas problemas, darosi vis aktualesnis, o lėtėjančios ekonomikos augimo perspektyvos vidutiniu laikotarpiu ir didėjančios realiosios palūkanų normos greičiausiai dar labiau apribos fiskalinę erdvę daugumoje šalių.

PROJEKTUOJAMA VALSTYBĖS SKOLA 2024–2027 M.

Net ir numačius papildomus pajamų šaltinius gynybos finansavimui, valdžios sektoriaus skola vidutiniu laikotarpiu, tikėtina, didės. VK FI, remdamasi Tarptautinio valiutos fondo metodika¹⁶, projektuoja, kad šis rodiklis 2024–2025 m. sieks atitinkamai 38,7 ir 41,4 proc. BVP (9 pav.). Įprastai priimami diskreciniai sprendimai lems, kad VS skola likusiu vidutiniu laikotarpiu toliau augs ir 2027 m. sieks 44,1 proc. BVP. Nenumačius papildomų pajamų šaltinių gynybos finansavimui, skolos augimas būtų dar spartesnis ir 2027 m. ji galėtų siekti 45,5 proc. BVP.

9 pav. Nenumačius papildomų pajamų šaltinių gynybos finansavimui, valstybės skola augtų sparčiau

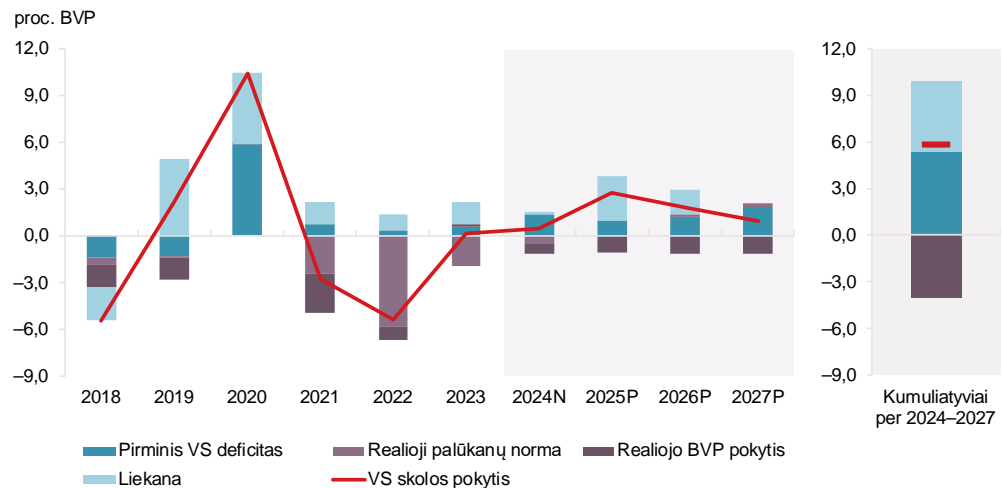
N – numatomas, P – prognozė

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Nagrinėjant skolos kaitos veiksnius, ją labiausiai didins VS pirminis deficitas, kuris 2024–2027 m. vidutiniškai galėtų sudaryti apie 1,4 proc. BVP kasmet (10 pav.). Projektuojama realiojo BVP plėtra švelnins skolos augimą vidutiniškai po 1 proc. BVP kasmet. Lėtėjant infliacijai ir refinansuojant VS skolą brangesnėmis vertybinių popierių emisijomis, palanki realiosios palūkanų normos įtaka VS skolai mažės. Numatoma, kad 2026–2027 m. ji prisidės prie skolos didėjimo (1 priedo 3 lentelė).

¹⁵ Tarptautinis valiutos fondas „Why Our World Needs Fiscal Restraint in Biggest-Ever Election Year“. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2024/04/17/why-our-world-needs-fiscal-restraint-in-biggest-ever-election-year>.

¹⁶ Tarptautinio valiutos fondo aiškinamosios pastabos „Staff Guidance Note for Public Debt Sustainability Analysis in Market-Access Countries“, 2013-05-09. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2013/050913.pdf>.

10 pav. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykį 2024–2027 m., tikėtina, labiausiai didins pirminis deficitas

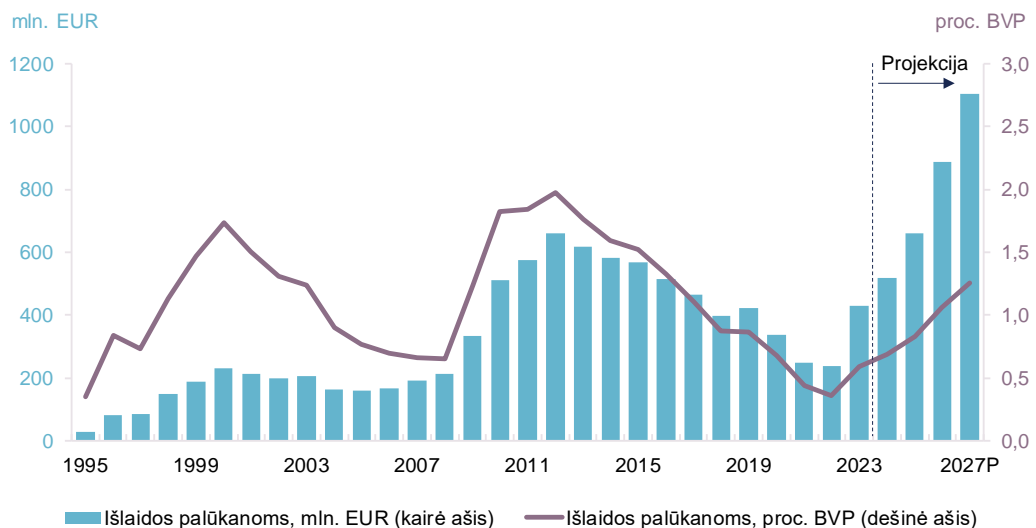
* Liekana 2025–2026 m. įtraukia 2024 m. biudžeto projekte (BP2024) numatytą skolos pokyčio tikslinimą (angl. *stock-flow adjustment*)

Pagal VK FI scenarijų, su papildomomis pajamomis gynybai.

N – numatomas, P – prognozė

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, BP2024, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

Valdžios sektoriaus skolos finansavimas tampa vis brangesnis. VK FI projektuoja, kad išlaidos VS skolos palūkanų mokėjimams 2024 m. sieks 518 mln. Eur (0,7 proc. BVP) ir kasmet didės (11 pav.). Tikėtina, kad 2027 m. jos gali viršyti 1 mlrd. Eur (1,3 proc. BVP). Šios didesnės išlaidos reiškia, kad ateityje reikės skirti daugiau išteklių skolos aptarnavimui, kai juos būtų galima panaudoti kitoms svarbioms viešosioms sritims, tokioms kaip sveikatos apsauga ir pan. Nors projektuojamas išlaidų palūkanoms ir BVP santykis auga visu vidutiniu laikotarpiu, jis nėra išskirtinai didelis, atsižvelgiant į duomenis nuo 1995 m. Pavyzdžiui, 2010–2015 m. išlaidos palūkanoms siekė daugiau nei 1,4 proc. BVP.

11 pav. Projektuojama, kad išlaidos VS skolos palūkanų mokėjimams* toliau augs

* Įvertinta remiantis Finansų ministerijos informacija apie skolos grąžinimus ir palūkanų mokėjimus pagal 2024-02-29 faktiškai prisimtus įsipareigojimus ir informacija apie planuojamus skolinius įsipareigojimus vertinant 2024 m. biudžeto projektą.

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

EUROPOS SAJUNGOS EKONOMINĖS VALDYSENOS PERŽIŪRA

2024 m. balandžio 29 d. Europos Sąjungos Taryba patvirtino teisinius pakeitimus¹⁷, kurie nusako fiskalinę drausmę ES mastu. Keičiasi valdysenos procesas – nuo 2024 m. šalys, vietoj Stabilumo ir konvergencijos programų bei nacionalinių reformų programų, pradės rengti 4–7 metų trukmės fiskalinius–struktūrinius planus. Tai postūmis vidutinio laikotarpio planavimo link. Šiuose dokumentuose turės būti pateikiami šalių fiskaliniai planai, paaiškinama, kaip valstybė narė užtikrins, kad būtų įgyvendintos reformos ir investicijos, atliepančios šalies narės ir ES prioritetus (pvz.: žaliąją pertvarką, gynybos pajėgumų stiprinimą). Planai bus tvirtinami Taryboje ir kiekvieną pavasarį šalys narės EK teiks metines pažangos ataskaitas (angl. – *annual progress reports*).

Atnaujintos taisyklės remsis išlaidų augimo ribojimo taisykle ir skolos tvarumo analize.

Taisyklių laikymasis priklausys nuo to, kaip šalims seksis neperžengti Tarybos patvirtintame plane nustatyto grynųjų išlaidų augimo tempo. Grynosios išlaidos apskaičiuojamos atsižvelgiant į išlaidas palūkanoms, diskrecinės pajamų priemonės, ES finansinę paramą, nacionalines išlaidas ES programų bendrajam finansavimui, ciklines nedarbo išmokas ir vienkartinės ir laikinąsias priemones. Leidžiamas šių išlaidų augimo tempas bus nustatomas remiantis skolos tvarumo analize ir skolos bei deficito apsaugos priemonėmis (angl. – *safeguards*). Šalims, kurių skola neviršija 60 proc. BVP ir deficitas mažesnis nei 3 proc. BVP, šalies prašymu, EK gali suteikti techninę informaciją, kurios tikslas užtikrinti, kad nebūtų pažeistas 3 proc. BVP deficito kriterijus. Tai reiškia, kad tokioms šalims kaip Lietuva ES fiskalinės drausmės taisyklės bus laisvesnės, nei buvo iki šiol. Be to, priimti nauji ES ekonominės valdysenos peržiūros pakeitimai sustiprina vyriausybių galimybes investuoti. Dabar Europos Komisija, prieš pradėdama valstybei narei taikyti perviršinio deficito procedūrą¹⁸, turės atsižvelgti į vykdomas esmines investicijas. Taip pat iš grynųjų išlaidų eliminuojant visas nacionalines išlaidas, susijusias su ES programų bendroju finansavimu, fiskalinio plano vykdymo laikotarpiu jos galės augti sparčiau.

Kai šalies valdžios sektoriaus skola viršija 60 proc. BVP arba valdžios sektoriaus deficitas viršija 3 proc. BVP, EK teikia atitinkamai valstybei narei grynųjų išlaidų orientacinę trajektoriją (angl. – *reference trajectory*), apimančią ketverių metų koregavimo laikotarpį (angl. – *adjustment period*), ir jo galimą pratęsimą iki trejų metų dėl investicijų ir reformų išlygos. EK siūloma orientacinė trajektorija turės užtikrinti, kad po koregavimo laikotarpio valstybės skolos ir BVP santykis mažėtų arba liktų žemesnis, nei 60 proc. BVP, ir nebūtų pažeistas 3 proc. BVP deficito kriterijus. Taip pat turi būti atsižvelgta į skolos ir deficito apsaugos priemones, – t. y. turi būti užtikrintas bent minimalus skolos sumažėjimas koregavimo laikotarpiu ir atsargus atstumas nuo 3 proc. BVP deficito (turi būti užtikrinamas ne didesnis nei 1,5 proc. BVP struktūrinis deficitas).

Naujajame reguliavime – aiškesnės bendrosios išlygos, leidžiančios nukrypti nuo fiskalinės drausmės taisyklių, taikymo aplinkybės.

Esant išskirtinėms aplinkybėms, Taryba gali taikyti bendrąją išlygą, tačiau ji nustatoma ne ilgiau nei metams. Jei išskirtinės aplinkybės tęsiasi, galimas išlygos pratęsimas. Tokiu atveju jos pratęsimas vieneriems metams, tačiau pratęsimų skaičius neribojamas. Europos fiskalinė valdyba pateikia nuomonę dėl bendrosios nukrypti

¹⁷ Prieiga per internetą: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/04/29/economic-governance-review-council-adopts-reform-of-fiscal-rules/?utm_source=brevio&utm_campaign=AUTOMATED%20-%20Alert%20-%20Newsletter&utm_medium=email&utm_id=320.

¹⁸ New EU fiscal rules approved by MEPs. Prieiga per internetą: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240419IPR20583/new-eu-fiscal-rules-approved-by-meps>.

leidžiančios išlygos taikymo pratęsimo. Nacionalinės išlygos taikymo laikotarpis taip pat nustatomas iš anksto ir tvirtinamas Tarybos.

Išlaikomas nepriklausomų fiskalinių institucijų vaidmuo. Kaip ir anksčiau, fiskalinės institucijos turės rengti, vertinti arba tvirtinti makroekonominės prognozes. Taip pat turės vertinti nacionalinės biudžeto sistemos nuoseklumą, darną ir veiksmingumą. Numatomas vaidmuo ir fiskalinių–struktūrinių planų rengimo kontekste – valstybė narė gali prašyti nepriklausomos fiskalinės institucijos pateikti nuomonę dėl makroekonominių prognozių ir prielaidų, kuriomis grindžiamas grynųjų išlaidų planas.

Valstybės kontrolė, vykdydama biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, yra atsakinga už Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną bei įgaliota rengti ir teikti Lietuvos Respublikos Seimui nepriklausomas išvadas, susijusias su fiskalinės drausmės taisyklių laikymusi ir makroekonominė raida. VK FI savo iniciatyva atliko 2024–2027 m. valdžios sektoriaus finansų vertinimą ir jį teikia Lietuvos Respublikos Seimui.

Biudžeto stebėsenos departamento vadovė

Jurga Rukšėnaitė

PRIEDAI

2024–2027 m. valdžios sektoriaus finansų
vertinimo
1 priedas

VK FI FISKALINIŲ RODIKLIŲ PROJEKCIJOS

1 lentelė. VK FI projektuojamos valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos pagal ESS 2010

Rodiklis, proc. BVP	ESS 2010 kodas	2022	2023	2024N	2025P	2026P	2027P
Pajamos iš viso	OTR	35,7	37,4	38,4	38,7	38,8	38,3
Mokestinės pajamos		21,4	22,0	22,6	22,7	22,7	22,7
Pajamos iš netiesioginių mokesčių	D.2	11,4	11,3	11,8	12,2	12,4	12,6
Pajamos iš tiesioginių mokesčių	D.5	10,0	10,7	10,8	10,5	10,3	10,1
Grynosios socialinės įmokos	D.61	10,2	10,8	11,1	11,1	11,1	11,0
Kitos pajamos, iš jų:		4,1	4,6	4,7	4,9	5,0	4,7
Pajamos iš turto	D.4	0,4	0,7	0,7	0,9	1,1	1,0
Išlaidos iš viso	OTE	36,3	38,2	40,5	40,5	41,1	41,4
Kompensacija dirbantiesiems	D.1	10,1	10,7	11,1	11,1	11,2	11,3
Tarpinis vartojimas	P.2	4,3	4,1	4,5	4,5	4,5	4,5
Subsidijos	D.3	1,7	0,7	0,6	0,4	0,3	0,4
Palūkanų išlaidos	D.41	0,4	0,6	0,7	0,8	1,1	1,3
Socialinės išmokos	D.6M	14,0	15,2	16,0	16,4	16,8	17,1
Kitos išlaidos, iš jų:		5,9	6,9	7,6	7,4	7,1	6,8
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimui	P.5L	3,2	4,3	4,3	4,4	4,3	4,0
Kapitalo pervedimai	D.9	0,7	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (-)	B9	-0,6	-0,8	-2,0	-1,8	-2,3	-3,1

Pagal VK FI scenarijų, su papildomais pajamų šaltiniais gynybai.

N – numatomas, P – prognozė

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

2 lentelė. VK FI valdžios sektoriaus ir jo subsektorių balansų projekcijos

Nr.	Rodiklis, proc. BVP	2022	2023	2024N	2025P	2026P	2027P
1.	Centrinės valdžios subsektorius	-2,2	-2,3	-3,0	-2,7	-3,0	-3,6
2.	Socialinio draudimo fondų subsektorius	1,5	1,4	1,0	0,8	0,7	0,5
3.	Vietos valdžios subsektorius	0,2	0,2	-0,1	0,0	0,0	-0,0
4.	Valdžios sektorius	-0,6	-0,8	-2,0	-1,8	-2,3	-3,1

Skaičiai dėl apvalinimo gali skirtis.

Pagal VK FI scenarijų, su papildomais pajamų šaltiniais gynybai.

N – numatomas, P – prognozė

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

3 lentelė. VK FI projektuojama valdžios sektoriaus skola ir jos kaitos veiksniai

Nr.	Rodiklis, proc. BVP	2022	2023	2024N	2025P	2026P	2027P
1.	VS skola	38,1	38,2	38,7	41,4	43,2	44,1
2.	VS skolos pokytis (3+4+7)	-5,4	0,2	0,4	2,7	1,8	0,9
3.	Pirminis VS deficitą	0,3	0,6	1,4	1,0	1,2	1,8
4.	Automatinė skolos dinamika (5+6)	-6,7	-1,9	-1,1	-1,1	-1,0	-0,9
5.	Realioji palūkanų norma	-5,8	-2,0	-0,5	-0,0	0,2	0,3
6.	Realiojo BVP pokytis	-0,9	0,1	-0,6	-1,1	-1,1	-1,2
7.	Liekana*	1,0	1,4	0,2	2,8	1,5	0,0

* Liekana 2025–2026 m. įtraukia BP2024 numatytą skolos pokyčio tikslinimą (angl. *stock-flow adjustment*)

Pagal VK FI scenarijų, su papildomais pajamų šaltiniais gynybai.

N – numatomas, P – prognozė

Šaltinis – Valstybės duomenų agentūra, BP2024, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

2024–2027 m. valdžios sektoriaus finansų
vertinimo
2 priedas

VK FI ĮVERTINTA CIKLINĖ LIETUVOS EKONOMIKOS PADĖTIS IR STRUKTŪRINIS VALDŽIOS SEKTORIAUS BALANSAS, 2020–2024 M.

Nr.	Rodiklis, proc. BVP	2020	2021	2022	2023	2024N
1.	Valdžios sektoriaus grynas skolinimas (+)/ skolinimasis (-)	-6,5	-1,1	-0,6	-0,8	-2,0
2.	Vienkartinės ir kitos laikinosios priemonės*	0,0	0,0	0,2	-0,1	0,0
3.	Laikinosios priemonės**	-4,6	-2,4	-2,5	-0,8	-0,2
4.	Produkcijos atotrūkis nuo potencialo, proc. pot. BVP	0,2	3,0	2,0	-1,8	-3,4
5.	Ciklinė biudžeto dedamoji (0,399 × 4 eil.)	0,1	1,2	0,8	-0,7	-1,3
6.	Struktūrinis VS balansas (1 – 2 – 5)	-6,6	-2,3	-1,5	0,1	-0,7
7.	Struktūrinis VS balansas, neįtraukiant laikinųjų priemonių (1 – 2 – 3 – 5)	-2,0	0,1	0,9	0,9	-0,5
8.	Palūkanos	0,7	0,4	0,4	0,6	0,7
9.	Struktūrinis VS pirminis balansas (6 + 8)	-5,9	-1,9	-1,2	0,6	0,0
10.	Struktūrinis VS pirminis balansas, neįtraukiant laikinųjų priemonių (7 + 8)	-1,3	0,6	1,3	1,5	0,2
11.	Struktūrinio VS pirminio balanso pokytis	-5,8	4,0	0,7	1,8	-0,7
12.	Struktūrinio VS pirminio balanso pokytis, neįtraukiant laikinųjų priemonių	-1,2	1,8	0,7	0,2	-1,3

N – numatomas

** Su COVID-19 susijusios ir energijos kainų augimo poveikio sušvelninimo priemonės, pagalba nuo Rusijos karinių veiksmų besitraukiantiems Ukrainos žmonėms ir kita parama Ukrainai, fizinio barjero ir saugos sistemų įrengimas Lietuvos – Baltarusijos pasienyje, Lietuvos geležinkelių infrastruktūros palaikymas.

Šaltinis – Finansų ministerija*, Valstybės duomenų agentūra, Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai